

Προσευχή: Ίσταμαι ενώπιον τοῦ Θεοῦ

Τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Αὐστραλίας Μακαρίου

Ἡ προσευχή γιά τήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία εἶναι κατάσταση ψυχοσωματική. Δέν πρόκειται γιά μιὰ στροφή πρὸς τόν ἐαυτό μας, μιὰ ἀπρόσωπη σχέση, ἀλλά γιά κοινωνία δύο προσώπων, ἀφ' ἑνός ἐμοῦ, τοῦ προσευχομένου ἀνθρώπου, καί, ἀφ' ἑτέρου, τοῦ ἀληθῶς παρόντος καί συνόντος Θεοῦ. Προσεύχομαι σημαίνει ὅτι ἵσταμαι ενώπιον τοῦ Θεοῦ καί ὁμιλῶ μαζί Του. Μετέχω, δηλαδή, σ' ἓνα ζωντανό διάλογο, ὁ ὁποῖος δέν εἶναι ἐριστικός, δέν ἔχει διαπληκτισμούς οὔτε καί ἐπιχειρηματολογία. Πρόκειται γιά μιὰ κατάσταση πίστεως καί ἐσωτερικῆς δυνάμεως, γιά μιὰ ἐνέργεια ὑπεφυσική, πού κινεῖ τόν προσευχόμενο πρὸς τήν αἰώνια ζωή. Ἐξάλλου, ὁ Χριστός ἐνηθρώπησε, γιά νά νικήσει τό θάνατο καί νά μᾶς χαρίσει τήν αἰωνιότητα. Ἀλλά ἡ αἰωνιότητα αὐτή δέν ἀφορᾷ μιὰ μεταθανάτια χρονική παράταση τῆς υπάρξεώς μας ἀλλά τήν πληρότητα τῆς χάριτος, πού νοηματοδοτεῖ καί ζωογονεῖ τό παρόν καί τό μέλλον, τό σῶμα καί τήν ψυχή τοῦ ἀνθρώπου.

Ἰσταμαι ενώπιον τοῦ Θεοῦ σημαίνει ὅτι χρησιμοποιοῦ τό λόγο τῆς σιωπῆς κι ἔτσι ἡ προσευχή μου δέν καθίσταται μιὰ μεταφυσική ἐνασχόληση ἢ ἓνας κανόνας τῆς καθημερινότητας, πού βασίζεται σέ μιὰ δεοντολογική θρησκευτική ὑποχρέωση, ἀλλά γίνεται ἐλευθερία καί ζωή. Λόγος πού ὀδηγεῖ στό Θεό, πρόσωπο πρὸς πρόσωπο, δημιουργώντας μιὰ κοινωνία πού εἶναι τρυφερή καί παράλληλα δυνατή, πού σέ ἐνθουσιάζει, ἐνῶ, ταυτόχρονα, σέ εἰρηνεύει.

***

Ἐπάρχει ὁ λόγος μέ τόν ὁποῖο ἐπικοινωνεῖς, χωρίς νά κοινωνεῖς. Ὁ κοσμικός διάλογος βασίζεται σ' αὐτόν ἀκριβῶς τό λόγο, τόν ὁποῖο χρησιμοποιοῖ σάν ἐργαλεῖο, γιά νά ἐπιτύχει ἓνα συγκεκριμένο σκοπό. Ἐπάρχει, ὅμως, καί ὁ λόγος πού κοινωνεῖς χωρίς ἐπικοινωνιακά μέσα καί ὑπάρχει κι αὐτός πού ἀπλῶς πληροφορεῖ. Ἐπάρχει ὁ λόγος πού ἐμπνέει καί μεταμορφώνει τόν ἄνθρωπο. Ἐπάρχει, ὅμως, καί ὁ ψυχικός λόγος, ἀκόμη καί ὁ θρησκευτικός. Ἀλλά ἡ προσευχή εἶναι ὁ κατεξοχὴν πνευματικός λόγος πού ἀποτελεῖ συνέχεια τῆς Πεντηκοστῆς, διότι εἶναι δῶρο τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Αὐτός ὁ λόγος μπορεῖ νά εἶναι καί θεολογικός, ἀλλά κάθε θεολογικός λόγος δέν εἶναι ἀπαραίτητα

πνευματικός. «Ο θεολογικός λόγος με τή βαθιά σημασία τῆς λέξεως δέν γεννιέται ἀπό τά βιβλία ἢ τή θεωρητική γνώση, ἀλλά ἀπό τήν ἄσκηση καί τήν προσευχή, ἀπό τήν κένωση καί τήν ἐμπειρία τοῦ Θεοῦ»¹.

Ἴσταμαι, λοιπόν, ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ σημαίνει ὅτι ξεκινῶ ἕνα οὐσιαστικό διάλογο, μέ λόγο πνευματικό πού ἀπορρέει ἀπό τό ὑπερῶο τῆς Πεντηκοστῆς, ὄχι γιά νά πείσω ἢ νά κερδίσω, ἀλλά γιά νά κοινωνήσω ἀληθινά μέ τό Θεό, πού Τόν ἀγαπῶ. Ἄν δέν ἀγαποῦμε τόν Θεό καί τόν ἄνθρωπο, καλύτερα νά μήν τολμοῦμε νά προσευχόμαστε. Ὁ λόγος τῆς προσευχῆς δέν εἶναι λόγος ἐπικοινωνιακός, δέν ὑφίσταται γιά νά ἐξυπηρετήσει ἀνάγκες καί σκοπιμότητες ἢ γιά νά καλύψει ὑπαρξιακά κενά. Πολύ ὀρθά σημειώνει ὁ Εὐαγγελιστής: «Οὐκ ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ μετά παρατηρήσεως, οὐδέ ἐροῦσιν ἰδοῦ ὧδε ἢ ἰδοῦ ἐκεῖ ἰδοῦ γάρ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐντός ὑμῶν ἐστίν»². Ἡ προσευχή μᾶς προετοιμάζει γιά τή βασιλεία τοῦ Θεοῦ, τήν ὁποία δέν πρέπει νά ἀναζητοῦμε μακριά μας. Εἶναι ὑπόθεση τῆς ἀνθρώπινης καρδιάς νά βιώνει τήν παρουσία τοῦ Θεοῦ καί νά αἰσθάνεται τά πράγματα τοῦ Θεοῦ ὡς πράγματα ἐνεργούμενα στόν ἄνθρωπο καί τά πράγματα τοῦ ἀνθρώπου ὡς πράγματα τελειούμενα στό Θεό³. Ἴσταμαι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ σημαίνει ὅτι ἀνακαλύπτω μέσα μου τή ζωή σέ ὅλο της το μεγαλεῖο καί ζῶ τήν ἀνάσταση πρὶν τήν κοινή ἀνάσταση.

***

Ἡ παρουσία τοῦ Θεοῦ δέν δύναται νά κατανοηθεῖ κοσμικά καί μέ τήν ἀνθρώπινη λογική. Ἄλλωστε, ὅλες οἱ ἀνθρωπομορφικές εἰκόνες πού χρησιμοποιοῦμε γιά νά περιγράψουμε τό Θεό δέν ἀνταποκρίνονται καί δέν ἀπευθύνονται στό εἶναι Του, ἀλλά ἐξυπηρετοῦν μιά λειτουργική ἀναγκαιότητα: τή δική μας ἀδυναμία νά Τόν κατανοήσουμε δίχως εἰκόνες καί σύμβολα. Γι' αὐτό, μιλώντας γιά τήν παρουσία τοῦ Θεοῦ κατά τήν ὥρα τῆς προσευχῆς, δέν ἀναφερόμαστε σέ μιά ὀρατή «φιγούρα» πού στέκεται ἐνώπιόν μας, ἀλλά περισσότερο σέ μιά κατάσταση πού βιώνεται ὑπαρξιακά. Ἡ παρουσία τοῦ Θεοῦ συνιστᾷ μιά θεία φανέρωση, πού φωτίζει καί ἀνοίγει τά μάτια τῆς ψυχῆς. Ὁ Χριστός, ἄλλωστε, ἦλθε στόν κόσμο, γιά νά μᾶς ἐλευθερώσει καί νά μᾶς κάνει κατά χάριν θεοῦς. Ἦλθε, γιά νά μᾶς δώσει τή δυνατότητα νά δοῦμε καί νά βιώσουμε τή

¹ Maxime Egger, «Πρόλογος» στό βιβλίο: Ἀρχιμανδρίτου Σωφρονίου (Σαχάρωφ), «Περί Πνεύματος καί Ζωῆς», Ἐκδόσεις Ἱερᾶς Μονῆς Τιμίου Προδρόμου Ἑσσεξ Ἀγγλίας, 1995, σελ. 10

² Λουκ. 17, 20-21.

³ π. Μιχαήλ Καρδαμάκη, «Αἶμαι καί Δάκρυα», Ἐκδόσεις Τήνος, 1^η Ἐκδοση, Ἀθήνα 2006, σελ. 33.

θέα «τοῦ ἀπροσίτου φωτός». Ἦλθε, γιά νά μπορέσουμε νά Τόν γνωρίσουμε θεοπρεπῶς, γιά νά αισθανθοῦμε καί νά βιώσουμε τήν παρουσία Του ὡς φῶς καί εἰρήνη. Ἦλθε, γιά νά μᾶς χαρίσει «τό ἀρχαῖον κάλλος» καί τήν υἰοθεσία. Δέν ἦλθε, γιά νά διδάξει ἀλήθειες θεωρητικές καί νομικές ἤ νά προσφέρει μία ἐγκόσμια δικαίωση σέ αὐτούς πού βασιζόνται στίς δυνάμεις τους καί τά κατορθώματά τους. Ἦλθε καί μίλησε «ὡς ἐξουσίαν ἀγάπης ἔχων· οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς. Οὐκ ἐρίσει οὐδέ κραυγάσει»⁴, διότι ἐρίζουν καί κραυγάζουν οἱ ἀδύνατοι καί αὐτοί πού φοβοῦνται νά μήν κλονιστεῖ ἡ παντοκρατορία τοῦ ἐγώ τους⁵. Ἰσταμαί ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ σημαίνει ὅτι περισσότερο αισθάνομαι καί βιώνω ὑπερβατικά τήν παρουσία Του, παρά τήν βλέπω μέ τά μάτια τοῦ σώματος.

***

Όταν ὁ ἄνθρωπος εἰσέλθει στήν κατάσταση τῆς προσευχῆς, διαπιστώνει ὅτι οἱ φοβερές δυνάμεις τοῦ σκότους τόν παρεμποδίζουν, μέ χίλιους τρόπους, στό νά ἔχει μιά σταθερότητα. Γι' αὐτό χρειάζεται ἀπό τήν πλευρά του νά καταβληθοῦν τεράστιες ψυχοσωματικές δυνάμεις, κόπος καί ἔνταση, τουλάχιστον κατά τά ἀρχικά στάδια, μέχρι, δηλαδή, νά καταστεῖ ἡ προσευχή τρόπος ζωῆς. Ἀλλά ἡ ἐγρήγορη τοῦ προσευχομένου πρέπει νά εἶναι μόνιμη καί συνεχῆς, γιατί πολλές φορές στόν πνευματικό μας ἀγῶνα ἡ προσευχή θά φανεῖ σάν μιά ἄκαρπη ὑπόθεση ἢ σάν χαμένος χρόνος. Μπορεῖ κάποιος νά προσεύχεται γιά μέρες ἢ ἐβδομάδες ἢ χρόνια ὀλόκληρα, ἀλλά νά μή βλέπει νά ἔρχεται στή ζωή του αὐτό πού θά τόν μεταμορφώσει. Δέν αισθάνεται ὅτι κάπου ἐκεῖ ἔξω ὑπάρχει ὁ Θεός πού θά τόν ἀκούσει. Δέν βλέπει κάποια ἀνταύγεια φωτός, οὔτε νιώθει ζεστασιά καί γλυκύτητα στήν καρδιά του. Δέν βρίσκει πόθο καί ἐλπίδα. Αἰσθάνεται σάν νά τόν ἔχει ἐγκαταλείψει ὁ Θεός, σάν νά μή θέλει νά ἀσχοληθεῖ μαζί του. Ἡ ὑπαρξή του εἶναι ἓνα τίποτα, ἓνα μεγάλο κενό, τό ὁποῖο τόν ἀποκαρδιώνει καί μᾶλλον τόν ἀπωθεῖ ἀπό τό ἔργο τῆς προσευχῆς. Αὐτή, μάλιστα, ἡ ἐπιβάρυνση γίνεται σήμερα ἀκόμη πῶς αἰσθητή, ἐπειδή ὁ ἄνθρωπος, γιά νά κουραστεῖ, θέλει νά ἔχει κίνητρο καί ἄμεση ἱκανοποίηση. Τίποτα δέν γίνεται χωρίς ἀνταμοιβή. Κανείς δέν περιμένει μέ ὑπομονή καί καρτερία νά ἔρθουν οἱ καρποί. Ὅλοι βιάζονται. Κι ἄν σ' αὐτή τήν ἀποκαρδιωτική κατάσταση προστεθεῖ καί ἡ ἐπιπλέον μεθοδία τοῦ διαβόλου, πού ὀδηγεῖ τόν ἄνθρωπο - ἀκόμη καί τόν προσευχόμενο - σέ σκέψεις ἀπιστίας καί ἀρνήσεως τοῦ Θεοῦ, λογισμούς

⁴ Ματθ. 12, 19.

⁵ Ἀρχιμανδρίτου Βασιλείου, «Τό κάλλος θά σώση τόν κόσμο», Ἐκδόσεις Ἱερᾶς Μονῆς Ἰβήρων, 2005, σελ. 100.

αντιδραστικότητας και βλασφημίας, τότε η προσπάθεια για προσευχή χάνει κάθε ενδιαφέρον, δυναμική και ζωτικότητα.

Αλλά στην πνευματική ζωή υπάρχουν πάντα μεταπτώσεις, κι αυτό πρέπει να το γνωρίζουμε. Κάποτε θά αισθανόμαστε πώς προοδεύουμε και κάποτε θά διαπιστώνουμε ότι μένουμε στάσιμοι. Κάποτε πάλι θά χάνουμε τό κουράγιο μας και θά φτάνουμε σέ σημείο απόγνωσης. Κάποιες φορές θά ἔχουμε ἔντονη τήν εὐχετική δύναμη, ἀλλά κάποιες ἄλλες θά αισθανόμαστε ὅτι μονολογοῦμε ἄσκοπα. Ὡστόσο, «τά ἐναλλασσόμενα αὐτά βιώματα και οἱ καταστάσεις πού διέρχεται ὁ ἔκτενῶς και ἀπό καρδιάς προσευχόμενος φέρνουν σέ αὐτόν τήν πολύτιμη γνώση τοῦ μυστηρίου τῶν ὁδῶν τῆς σωτηρίας... Για κάθε ἄνθρωπο ὑπάρχει μία μοναδική ὁδός πρὸς τόν Θεόν»⁶, τήν ὁποία ἀπολαμβάνει, ὅταν αὐτή τοῦ ἀποκαλύπτεται μυστικῶς. Ἔτσι γνωρίζει τό Θεό μέ ἕνα τρόπο πολύ προσωπικό, πού ἀγγίζει ὅλη του τήν ὕπαρξη και ἀλλοιώνει ὅλο του τό εἶναι. Ἄς μή διαφεύγει τῆς προσοχῆς μας ὅτι ἡ δυσκολία τῆς προσευχῆς και ὁ ἀποπροσανατολισμός μας ἀπό τόν ζῶντα και ἐνώπιόν μας ἱστάμενο Θεό ἀποτελεῖ και μία ἐπιπλέον ἀπόδειξη ὅτι ἡ δύναμη τῆς προσευχῆς εἶναι τεράστια, ἄσχετα ἂν ἐμεῖς βλέπουμε ἀποτελέσματα ἢ ὄχι.

***

Μιά ἀπό τίς μεγαλύτερες νίκες τοῦ διαβόλου εἶναι νά μᾶς πεί ὅτι ἡ κοινωνία μέ τό Θεό εἶναι οὐτοπική ἢ ἀνέφικτη. Προσπαθεῖ νά μᾶς πείσει ὅτι ὁ Θεός δέν εἶναι παρών. Δέν εἶναι δίπλα μας, δέν μᾶς βλέπει και δέν μᾶς ἀκούει. Εἶναι αὐτό τό ἴδιο ψεῦδος πού ἐνέσπειρε στήν ψυχή τῶν πρωτοπλάστων, ὅταν τούς παγίδευσε στόν πειρασμό ὅτι ὁ Θεός δέν τούς ἔβλεπε και ὅτι δέν βρισκόταν ἀνάμεσά τους.

Πρέπει νά ξέρουμε ὅτι ὅλα αὐτά τά συναισθήματα: τό ὅτι εἶμαι ἄχρηστος, τό ὅτι δέν αισθάνομαι τήν παρουσία τοῦ Θεοῦ, τό ὅτι βιώνω τήν ἀπογοήτευση και τό ὅτι κυριεύομαι ἀπό ἀκηδία, δέν εἶναι τίποτα ἄλλο παρά ἡ δυσωδία τοῦ διαβόλου και ἡ φρίκη πού νιώθει, ὅταν μᾶς βλέπει προσευχόμενους ἐνώπιον τοῦ ζῶντος Θεοῦ. Ἀλλά κατά βάθος τό ξέρουμε πώς, παρά τά βιώματα ἀρνήσεως ἢ ἀπογοητεύσεως, ὁ Θεός δέν παύει νά εἶναι παρών και ζωντανός, διότι ἡ παρουσία Του και ἡ παντοδυναμία Του δέν ἐξαρτῶνται ἀπό τό δικό μας ψυχικό κόσμο ἢ τήν πνευματική μας κατάσταση. Ὁ Θεός

---

⁶ Ἀρχιμανδρίτου Ζαχαρία (Ζάχαρου), «Πλατυσμός τῆς Καρδίας», Ἐκδόσεις Ἱερᾶς Πατριαρχικῆς και Σταυροπηγιακῆς Μονῆς Τιμίου Προδρόμου, 2^η Ἔκδοση, Ἑσσεξ Ἀγγλίας 2012, σελ. 178.

δέν σταματᾶ νά μᾶς ἀγαπᾶ. Μᾶς ἀγαπᾶ καί μᾶς βλέπει. Δέν ἀνακαλεῖ τίς ὑποσχέσεις Του. Δέν ἀθετεῖ τόν λόγο Του. Ἴσχύει πάντοτε ὁ λόγος τοῦ Εὐαγγελίου: «Αἰτεῖτε, καί δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, καί εὕρησετε· κρούετε, καί ἀνοιγήσεται ὑμῖν. Πᾶς γάρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει καί ὁ ζητῶν εὕρισκει καί τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται»⁷. Ὁ Θεός συγχωρεῖ τά λάθη μας. Εἶναι ἐλεήμων καί μακρόθυμος. «Εἶναι τόσο μεγάλος, τόσο ἐγγύς, τόσο πιστός, τόσο δυνατός, τόσο ἐλεήμων, ὥστε δέν θά μπορούσε κανεῖς νά πλάση πῶς χρήσιμο πρόσωπο, γιά νά κουβεντιάση μαζί του»⁸.

Ἡ προσευχή δέν εἶναι προνόμιο τοῦ πεπτωκότος ἀνθρώπου. Ὁ ἄνθρωπος, ὡς κατ' εἰκόνα καί καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ δημιούργημα, ἔχει μέν τήν τάση νά προσεύχεται καί νά ἀναζητᾶ τήν ἔνωσή του μέ τό Θεό, ἀλλά ἡ πρακτική αὐτή προϋποθέτει τήν καλή διάθεση τοῦ ἀνθρώπου καί τήν ἐλεύθερη βούλησή του. Γι' αὐτό, ἐξάλλου, ἔχουμε τήν ἐντολή καί τό ὑπόδειγμα τῆς προσευχῆς ἀπό τόν ἴδιο τόν Θεάνθρωπο Χριστό, ὁ ὁποῖος δέν μᾶς ὑπέδειξε τά φυσικά καί αὐτονόητα, ἀλλά αὐτά πού προβιβάζουν τόν ἄνθρωπο καί εὐδοκῶνουν τό σκοπό τῆς θεώσεώς του.

***

Τά κατά καιρούς ἐμπόδια καί οἱ δυσκολίες πού παρουσιάζονται, ἀποτελοῦν μία δοκιμασία γιά τή βούληση καί τήν ἐλευθερία μας. Μέσα ἀπό τήν πάλη τῆς προσευχῆς, κρίνεται ἡ ἀγάπη μας πρός τό Θεό, ἀφοῦ στό σημεῖο αὐτό καλούμαστε νά κάνουμε τήν ἐπιλογή μας. Ὅποιος ἀγαπᾶ τό Θεό στέκεται δυνατός καί ἀποφασιστικός στήν ἀγάπη Του καί ἡ βούλησή του, ἐπιλέγει αὐτήν ἀκριβῶς τήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καί ὄχι ὅτιδήποτε ἄλλο. Δέν μπορεῖ κάποιος νά ἀγαπᾶ, χωρίς νά πάσχει. Κι ὅσο περισσότερο ἀγαπᾶ κάποιος, τόσο πῶς μεγάλη ὀδύνη ἔχει. Πρέπει νά ἀγαποῦμε μέχρι τέλους. Ἡ προσευχή εἶναι ἀπόδειξη ἀγάπης πρός τόν Χριστό, μέ τόν ὁποῖο ἐπιθυμοῦμε νά ἐνωθοῦμε. Δέν παύει, ὅμως, νά εἶναι ὀδυνηρή, γιατί θέλει μεγάλη τόλμη καί ὑπομονή.

Νά σταθοῦμε, λοιπόν, ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὁ Ὅποιος ὑπάρχει παρά τή δική μας αἴσθησι. Νά σταθοῦμε ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ μέ σοφία, μέ διάκριση καί ταπείνωση, δίχως νά περιμένουμε κάτι γιά τόν ἑαυτό μας. Νά ζήσουμε τήν ἐλευθερία τῆς προσευχῆς καί νά ἀπαλλάξουμε τόν ἑαυτό μας ἀπό αἰτήματα καί θελήματα πού μᾶς κρατοῦν ἐγκλωβισμένους στήν κτιστότητα. Νά σταθοῦμε ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καί νά

⁷ Ματθ. 7, 7-8.

⁸ Ἀρχιμ. Αἰμιλιανοῦ Σιμωνοπετρίτου, «Περί Προσευχῆς, Προβλήματα καί πειρασμοί», Ἐκδόσεις Ἰνδικτος, 1^η ἔκδοση, Ἀθήνα 2016, σελ. 17.

προσευχηθοῦμε ὡς ἔσχατοι καί ἀχρεῖοι δούλοι καί ὡς πιστοὶ οἰκονόμοι⁹. Ἡ προσευχή μᾶς εἶναι ἀναγκαία, γιατί μᾶς ἐνώνει μέ τό Θεό. Δέν προσδοκοῦμε ἀπό τήν προσευχή οὔτε νά ἡρεμήσουμε, οὔτε τά οικονομικά μας προβλήματα νά λυθοῦν, οὔτε τά ψυχολογικά μας νά θεραπευθοῦν, οὔτε οἱ λογισμοί μας νά φύγουν, οὔτε τούς πόνους ἀπό τούς χωρισμούς μας νά γιατρέψουμε. Ἔνα θέλουμε: νά σταθοῦμε ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καί νά εἴμαστε σέ κοινωνία μαζί Του. Αὐτόν θέλουμε νά ἀγαπήσουμε καί νά γνωρίσουμε.

***

Πολλές φορές μεταφέρουμε τό φρόνημα τοῦ κόσμου στήν πνευματική μας ζωή καί προσπαθοῦμε νά ἐρμηνεύσουμε μέ κοσμική νοοτροπία αὐτά τά ὅποια δέν ἀνήκουν σ' αὐτόν τόν κόσμο. Ἡ προσευχή δέν εἶναι ἕνας τρόπος πνευματικῆς καταξίωσης, πού βασίζεται στίς δικές μας ἀνθρώπινες δυνάμεις, γιατί στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία δέν ὑπάρχει ὁ καταξιωμένος καί ὁ αὐτοδημιούργητος ἀλλά ὁ χαριτωμένος ἄνθρωπος, δηλαδή αὐτός πού τόν ἔχει ἐπισκιάσει ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ. Ὁ κοσμικός ἄνθρωπος θά δεῖ τήν προσευχή σάν μία ἐπιπλέον εὐκαιρία ἰκανοποίησης μιᾶς βαθύτερης ἀνάγκης γιά ὑπερβατική ἐμπειρία, ἀφοῦ διά μέσου αὐτῆς θά δρέψει καρπούς πρός ἴδιον ὄφελος. Ἡ θρησκεία φαντάζει στά μάτια του σάν ἕνα μέσο, γιά νά ἐξασφαλίσει τήν τέλεια πνευματική ἄνεση· γι' αὐτό χρησιμοποιεῖ τό Χριστό καί τή Θεολογία, τήν προσευχή καί τήν πνευματικότητα σάν μία εὐδαιμονιστική πανάκεια. Μέ αὐτό τό κοσμικό πνεῦμα νομίζουμε ὅτι σήμερα θά πάρουμε ἕνα κομποσχοῖνι στά χέρια μας, θά βροῦμε κι ἕνα πνευματικό καί αὔριο θά ἀρχίσουν νά φαίνονται τά σημεῖα τῆς πνευματικῆς καρποφορίας.

Ἡ προσευχή, ὅμως, ξεπερνᾷ τά ὅρια αὐτῆς τῆς λογικῆς. Ἡ προσευχή εἶναι προσπάθεια νά μεταβοῦμε, «ψυχῇ τε καί σώματι», σέ μία ἄλλη κατάσταση. Δέν πειραματιζόμαστε καί δέν χρησιμοποιοῦμε τήν προσευχή, γιά νά ἀναδειχθοῦμε σέ προσωπικό ἐπίπεδο ἢ γιά νά βεβαιώσουμε ἔμπρακτα ὅτι ὁ Θεός ὑπάρχει, μόνο ὅταν ἀπαντᾷ στά ἀπαιτητικά αἰτήματά μας. Ἐξάλλου, καί ἡ σιωπή τοῦ Θεοῦ εἶναι μία ἀπάντηση καί ἡ ἀρνητική ἀπάντηση τοῦ Θεοῦ εἶναι μία ἀνταπόκριση. Ἡ προσευχή δέν εἶναι μία εὐκαιρία τοῦ σήμερα ἢ ἕνα γεγονός τῆς στιγμῆς, ἀλλά εἶναι ὀλόκληρη ἡ ζωή μας, ἡ ὑπαρξή μας, ὁ κόσμος μας ὁ ἐσωτερικός, πού συνειδητοποιεῖ ὅτι τελικά τίποτα δέν

---

⁹ Ἀρχιμ. Αἰμιλιανοῦ Σιμωνοπετρίτου, «Περί Προσευχῆς, Προβλήματα καί πειρασμοί», ὅπ. π., σελ. 24.

ὕπᾳχει στή ζωή πῖό ὄμορφο καί πῖό εἰρηνικό ἀπό τό νά ἴσταμαι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καί νά προσεύχομαι, ὄχι γιατί θέλω κάτι, ἀλλά περισσότερο γιατί χαίρομαι μ' αὐτή τήν κοινωνία μαζί Του.

Διά τοῦ τρόπου αὐτοῦ πραγματοποιεῖται μυστικῶς καί βαθμηδόν ἡ ἔνωση τοῦ ἀνθρώπου μέ τό Θεό. «Γίνεται δηλαδή περιχώρηση τῆς Θείας καί τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς μέ μία διπλή κίνηση. Ὁ ἄνθρωπος ἀνατείνει τίς ψυχικές του δυνάμεις πρὸς τόν Θεό καί ὁ Θεός συγκαταβαίνει πρὸς αὐτόν»¹⁰. Ὁ προσευχόμενος ἀρχίζει σιγά σιγά νά εἰσέρχεται στήν πορεία τῆς τελειώσεως, λαμβάνοντας δύναμη ἀπό τήν ἐνέργεια τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, μέ σκοπό νά ἀγωνιστεῖ, γιά νά ἐκπληρώσει τόν προορισμό του. Ὅσο περισσότερο προσεύχεται, τόσο περισσότερο ἀντιστέκεται στή δύναμη πού παρεμποδίζει τόν προορισμό τῆς θεώσεως καί τοῦ ἀγιασμοῦ.

***

Μέ τήν προσευχή ὁ ἄνθρωπος ἀποκτᾶ ἰσορροπία στίς ἀμφισβητήσεις του καί γίνεται πῖό ἀνδρεῖος καί πῖό δυνατός. Δυναμώνεται μέσα του ἡ αἴσθησις ὅτι στέκεται ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Διά τῆς καρδιακῆς προσευχῆς ἀρχίζει σιγά σιγά νά μεταβαίνει στόν κόσμον τοῦ Θεοῦ φωτός. Τό σῶμα, ἄν καί ὕλικό, παύει νά εἶναι αἰσθητό. Ἡ ψυχή μπορεῖ νά ἔχει πάθη καί νά εἶναι προσκολλημένη στά κοσμικά, ἀλλά ἡ προσευχή τῆς δημιουργεῖ ἄλλη αἴσθησις. Στροφή πρὸς τήν αἰωνιότητα. Ὅταν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἔλεγε: «Οἶδα ἄνθρωπον ἐν Χριστῷ πρό ἐτῶν δεκατεσσάρων· εἶτε ἐν σώματι οὐκ οἶδα, εἶτε ἐκτός τοῦ σώματος οὐκ οἶδα· ὁ Θεός οἶδεν· ἀρπαγέντα τόν τοιοῦτον ἕως τρίτου οὐρανοῦ. Καί οἶδα τόν τοιοῦτον ἄνθρωπον· εἶτε ἐν σώματι εἶτε ἐκτός τοῦ σώματος οὐκ οἶδα, ὁ Θεός οἶδεν· ὅτι ἠρπάγη εἰς τόν παράδεισον καί ἤκουσεν ἄρρητα ῥήματα, ἃ οὐκ ἐξόν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι»¹¹, ἔδιδε τά κυριότερα χαρακτηριστικά τῆς δικῆς του ἐμπειρίας, πού ἦταν ἡ ἀπουσία τῆς αἰσθήσεως τοῦ σώματος καί, κατ' ἐπέκτασι, ἡ ἀπουσία αἰσθήσεως τοῦ ὕλικου κόσμου καί ἡ μεταφορά τῆς ὑποστάσεώς του (ἀρπαγή) στήν εὐρυχωρία τοῦ οὐρανοῦ καί στήν αἴσθησις τῶν ἐσχάτων.

Ἰσταμαι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ σημαίνει μία συνάντησις καί μία ἐμπειρία κατά τήν ὁποία ὁ ἄνθρωπος ζεῖ καταστάσεις πού δέν ἐκφράζονται μέ λόγια. Ὁ ἰστάμενος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ παύει νά ἀμφιβάλλει καί νά φοβᾶται. Δέν μένει στήν ἀγωνία τῆς ἀπαντήσεως

¹⁰ Ἀρχιμανδρίτου Σωφρονίου Σαχάρωφ, «Περί Προσευχῆς», Ἐκδόσεις Ἱερᾶς Πατριαρχικῆς καί Σταυροπηγιακῆς Μονῆς Τιμίου Προδρόμου, 3^η Ἐκδοσις, Ἔσσεξ Ἀγγλίας 2009, σελ. 178.

¹¹ Β' Κορ. 12, 2-4.

τῶν ἐρωτημάτων του ἀπό τό Θεό. Αἰσθάνεται ὅτι ἔλαβε τό μεγαλύτερο δῶρο, τό ὅποιο εἶναι ἡ εἴσοδος του στήν αἰωνιότητα καί, ἐπομένως, δέν ἀγωνιᾷ γιά τά μικρά καί ταπεινά πράγματα. Εἶναι δύσκολο νά βιώσεις τήν αἰωνιότητα, ἔχοντας φθαρτό σῶμα καί ζώντας σ' ἓνα κόσμον πού συνεχῶς καταστρέφεται. Ἀλλά ὁ προσευχόμενος λαμβάνει τήν κατάλληλη στιγμή αὐτό τό δῶρο τῆς πρόγευσης τῆς αἰωνιότητας. Καί τότε παύει νά σκέπτεται, νά θυμᾶται, νά ἀγωνιᾷ, νά μεριμνᾷ. Βιώνει μιᾶ ἄλλη κατάσταση ὑψώσεως καί καλῆς ἀλλοιώσεως. Τό σῶμα περιέρχεται σέ ζωντανή νέκρωση καί ὁ νοῦς αἰχμαλωτίζεται ἀπό τήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Αὕτη ἡ κατάσταση εἶναι πρόγευση αἰωνιότητας.

Ὁ π. Σωφρόνιος τοῦ Ἑσσεξ ἔλεγε ὅτι ἡ προσευχή διαπερνᾷ τούς ἀχανεῖς χώρους τοῦ κοσμικοῦ εἶναι καί διασχίζει σάν ἀστραπή ἀκαριαῖα τήν οἰκουμένη ἀπό τό ἓνα ἄκρον στό ἄλλο¹². Ὁρμώμενος μάλιστα, ἀπό τό στίχο τοῦ ἐθνικοῦ μας ὕμνου «πού μέ βιά μετρᾷ τή γῆ», ὑπεστήριξε ὅτι ἡ προσευχή διατρέχει ἀχρόνως ὅλους τούς αἰῶνες καί ὁ νοῦς τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου μπορεῖ μέ μιᾶς νά μετρήσει ὀλόκληρη τή γῆ¹³.

***

Τέλος, ἴσταμαι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ σημαίνει ὅτι σιωπῶ. Ἐπικαλούμενος τό ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, πού περιέχει ὅλα τά ὀνόματα, εἰσέρχομαι στό χῶρον τῆς ἡσυχίας. Ἡ σιωπή δέν εἶναι τόσο τό νά μή μιλῶ ἢ τό νά μή σκέφτομαι, ὅσο τό νά ἀπομακρύνομαι ἀπό τόν ἑαυτό μου καί νά βυθίζομαι στήν ἀνυπαρξία. Ὅσο κανεῖς ὠριμάζει πνευματικά, τόσο περισσότερο σιωπᾷ, ἀκόμη καί τήν ὥρα τῆς προσευχῆς. Δέν εἶναι αὐτό πού λές ἢ πού κάνεις. Ἀλλά ἀκριβῶς αὐτό τό ἐσωτερικό βίωμα πού ἔχεις, τό αἶσθημα τῆς πληρότητας ὅτι ἴστασαι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Ὅλα αὐτά, πού δέν εἶναι οὐτοπικά οὔτε ἀκατόρθωτα καί πού γιά νά τά ζήσεις δέν χρειάζεται νά εἶσαι ἀποκλειστικά ἐπίσκοπος ἢ μοναχός, εἶναι εὐκόλα καί προσβάσιμα σέ ὅλους τούς ἀνθρώπους πού ἀγαποῦν τό Χριστό καί θέλουν νά ἔχουν κοινωνία μαζί Του. Ἡ χάρις θά ἔρθει μέ λίγη ὑπομονή καί τότε πολλά, πού δέν τά κατανοοῦμε τώρα, γιατί ὁ νοῦς μας δέν ἔχει ἀκόμη ἀποκτήσει σφαιρική κατανόηση τῶν πάντων, θά τά κατανοήσουμε ἐμπειρικά καί βιωματικά.

---

¹² Αρχιμανδρίτου Σωφρονίου Σαχάρωφ, «Ὁψόμεθα τόν Θεόν καθώς ἐστι», Ἐκδόσεις Ἱερᾶς Πατριαρχικῆς καί Σταυροπηγιακῆς Μονῆς Τιμίου Προδρόμου, 5^η Ἔκδοση, Ἑσσεξ Ἀγγλίας 2010, σελ. 338.

¹³ Αρχιμανδρίτου Σωφρονίου Σαχάρωφ, «Περί Προσευχῆς», ὅπ. π., σελ. 74.

Βεβαίως, τὰ δῶρα εἶναι πολύτιμα καί κάνουν τή διαφορά, γιατί πάντοτε συνοδεύονται ἀπό ἐκπλήξεις. Εἶναι δῶρο τό νά μεταφέρεσαι πρός στιγμὴν στήν αἰωνιότητα, ἀλλά καί ἡ ἐπιστροφή στήν πραγματικότητα τοῦ κόσμου μας εἶναι ἀναπόφευκτη. Αὐτή, ὅμως, ἡ ἐπιστροφή στήν παχύτητα τοῦ κόσμου μᾶς κάνει νά ποθοῦμε τό Χριστό πιά πολύ καί νά νοσταλγοῦμε τή Βασιλεία Του μέ μιά ἡρεμὴ καί εἰρηνικὴ ἀγωνία.

Ἡ προσευχὴ εἶναι ἓνα σύμπτωμα τῆς πνευματικοποίησης τῶν αἰσθήσεων, ὑπογραμμίζει τὴν ἀρραγῆ ἐνότητα τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου καί δείχνει πῶς τό σῶμα λυτρώνεται καί ἀγιάζεται μαζί μέ τὴν ψυχὴ.